De Tweede Fase op het ECL

Informatie voor leerlingen in 3 havo,
vmbo-tl instroomleerlingen,
en hun ouders/verzorgers

Schooljaar 2024-2025

Inhoud

Voorwoord 3
Informatie over de Tweede Fase 4
De Tweede Fase 4
De inhoud van het onderwijs in de bovenbouw 4
Het examen 4
Typisch ECL 5
Keuze van vakken en activiteiten 5
Richtlijnen voor het kiezen van een profiel 5
Kiezen voor een extra vak 5
Vervolgopleidingen na het havo-diploma 6
HBO 6
Associate degree programma's 6
MBO 6
versneld of + ... 6
Overstappen met diploma MBO4 naar het HBO 6
Van 5 havo naar 5 vwo op het ECL 7
Doorstroom havo - vwo 7
Aanvullende instructie: 7
Van HBO naar WO 8
Overstappen na het eerste jaar HBO naar het WO 8
Overstappen met een bachelor-diploma HBO naar een WO-master 8
Veel gestelde vragen 8
Tweede Fasejargon 9

Voorwoord

Kiezen doe je elke dag, de hele dag. Soms doe je het onbewust. Zo rijd je vaak je route naar school zonder er echt bij na te denken, laat staan dat je telkens beslist of je wel of niet die bepaalde straat wilt inslaan. Andere keuzes zijn ingewikkeld en kosten meer denkwerk. Dit is het geval bij de keuze voor het profiel en de keuze voor de vakken binnen en buiten het profiel. Zo'n keuze kan je pas maken nadat je je goed georiënteerd hebt.

Bij de profielkeuze is het van belang, dat je goed kijkt naar jezelf: wat kan je, wat wil je en wie ben je? Kijk nu eens niet naar wat je niet kan, maar vooral naar wat je interesseert, waar je goed in bent en wat de sterke kanten van jou als persoon zijn. Je ouders, andere familieleden en vrienden kunnen je daarbij ook helpen.

Weet je meer van jezelf, dan kan je dat inzicht spiegelen aan opleidingen en beroepen. Natuurlijk ben je nog niet zover dat je al een opleiding of een beroep moet kiezen. Maar je kunt wel kijken of je affiniteit hebt met een bepaald soort beroep of opleiding.

Daarvoor is het van belang dat je kijkt naar de toelatingseisen van de verschillende HBO-opleidingen. Een overzicht daarvan staat in de bijlage van dit boekje. Vaak wordt gezegd dat een CM-profiel nergens toe opleidt. In dit overzicht kun je zien dat dit helemaal niet waar is. Als je het profiel-keuzevak en het keuze-examenvak verstandig kiest, staan heel veel opleidingen voor je open.

Informatie over de Tweede Fase

De Tweede Fase

Met de **Tweede Fase** wordt de vierde en de vijfde klas havo bedoeld, de bovenbouw. De term Tweede Fase betreft vooral de inhoud van het onderwijs. Naast de theoretische kennis wordt meer dan vroeger aandacht besteed aan vaardigheden: een betoog schrijven, een presentatie geven, in een groepje een practicum doen, een gesprek voeren in een vreemde taal.
Er zijn veel minder toetsen dan in de onderbouw. Dit betekent dat er in één toets veel meer lesstof getoetst wordt. Ook begint het examen al in 4 havo.

De inhoud van het onderwijs in de bovenbouw

Elk vak heeft van de overheid een aantal uren toebedeeld gekregen. Hierbij wordt thuiswerk en schoolwerk bij elkaar geteld. Dit wordt met studielasturen (slu) of studiebelastingsuren (sbu) aangeduid. Je hebt in 4 en 5 havo samen 3200 studielasturen. De studielasturen per vak vind je in bijlage 1.

Je bent door de overheid verplicht om een aantal algemeen vormende vakken te volgen. Dit deel noemen wij het gemeenschappelijk deel.
Verder kies je uit vier profielen met een aantal verplichte profielvakken. Het profiel kan verdiept of verbreed worden door te kiezen uit een aantal vakken, de profielkeuzevakken. Daarnaast kies je een keuze examenvak. Het vak dat binnen het profiel niet gekozen wordt, kan altijd als keuze examenvak gekozen worden. Of je het vak binnen of buiten het profiel kiest, maakt niets uit. Het is hetzelfde vak, met dezelfde inhoud.

Gemeenschappelijk deel: verplichte vakken vanuit de overheid;
Schooleigen deel: door school aangewezen verplichte vakken;
Profielvakken: verplichte vakken vanuit het gekozen profiel;
Keuzevakken: zelfgekozen vak uit beperkt aanbod;
Extra vak: optioneel vak.

Het examen

Het examen bestaat uit twee onderdelen: het schoolexamen en het centraal schriftelijk examen. In 4havo krijg je in de eerste week van oktober het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA). Daarin zijn alle eisen van het schoolexamen vastgelegd voor 4 en 5 havo. Schoolexamen (SE) en centraal schriftelijk examen (CE) zijn twee gelijkwaardige onderdelen en tellen ieder voor vijftig procent.

n.b. Sommige vakken kennen alleen een schoolexamen, dat dan volledig het eindcijfer bepaalt.

Het schoolexamen bestaat behalve uit schoolexamens ook uit praktische opdrachten en soms uithandelingsdelen. Tevens moet een profielwerkstuk worden geschreven. Een praktische opdracht is een soort onderzoek met een demonstratie, presentatie of verslag, dat met een cijfer wordt afgerond.
Een handelingsdeel moet naar behoren gemaakt zijn. Voor muziek moeten bijvoorbeeld luisterverslagen ingeleverd worden. Daarnaast zijn er vakken als LO en CKV die naar behoren moeten worden afgesloten.

Richtlijnen voor het kiezen van een profiel

Bij het kiezen van een profiel gelden er richtlijnen waar de docenten zich aan houden. Indien je niet voldoet aan deze richtlijnen mag je een bepaald profiel NIET kiezen. Bij het kiezen van een profiel gelden de volgende twee richtlijnen:
1. Je moet reglementair bevorderd zijn naar 4havo.
2. Je mag maximaal één onafgeronde vijf hebben in je profiel en keuzevakken m.u.v. je kernvakken.

De kernvakken zijn uitgezonderd omdat je met meer dan één vijf binnen je kernvakken niet reglementair bent bevorderd naar 4havo.

In de praktijk:
In de praktijk mag je voor het profiel dat jij graag wil kiezen maximaal twee vijven hebben waarvan maximaal één binnen je kernvak en één binnen je profiel-/keuzevakken.

Heb je dus voor geschiedenis (verplicht binnen E&M en C&M) een 4, dan mag je geen E&M of C&M profiel kiezen.
Met een 4 voor wiskunde ben je niet reglementair bevorderd en kun je dus ook geen profiel kiezen.

Als je een 4 staat voor geschiedenis en je wil toch graag voor bijvoorbeeld E&M kiezen, dan bepaald de docentengroep of je het profiel alsnog mag volgen. Sta je een 4 voor bijvoorbeeld wiskunde dan kunnen de docenten je verplichten een profiel te kiezen zonder wiskunde. Je hebt altijd het recht 3havo een tweede keer te proberen en dan wel het profiel te volgen naar keuze.

Kiezen voor een extra vak

Het ECL biedt de goede leerling, die aantoonbaar meer aankan dan het vereiste pakket, de mogelijkheid een extra vak in zijn/haar pakket op te nemen. Bedoeld wordt een vak dat maakt dat de studielast van de leerling groter wordt dan door de wet is voorgeschreven. De school kan het inroosteren van een aantal extra vakken garanderen, andere extra vakken niet.

Een leerling kan bij de decaan van klas 3 aangeven een extra vak te willen kiezen. De lesuren van het extra vak worden niet opgenomen in het lesrooster van de leerling, wel kiest de leerling verplicht voor het atelieruur in 4 havo voor het extra vak. Tijdens dit uur is er voor bepaalde vakken wel begeleiding.

Aan het begin van het nieuwe schooljaar in klas 4 is er een informatiebijeenkomst, waarbij aanwezigheid voor de leerlingen die een extra vak mogen volgen verplicht is. Binnen twee weken daarna neemt de leerling per mail contact op met de verantwoordelijk docent extra vak om een afspraak te maken voor overleg. Dit vindt regelmatig in de loop van het schooljaar plaats om de voortgang te bespreken.
Bij een toets van het extra vak moet de leerling het vak volgens rooster verzuimen.

Vervolgopleidingen na het havo-diploma

HBO

De meeste havoleerlingen stromen na het eindexamen door naar het Hoger Beroepsonderwijs (HBO). De B voor de naam van de opleiding staat voor bachelor. Bachelor is een internationaal erkende titel die je mag gebruiken als je een HBO-opleiding hebt afgerond.

Associate degree programma's

De Associate degree (Ad) is een tweejarige studie in het HBO en zit qua niveau tussen een mbo-4 en een hbo-bachelor in. De vooropleidingseisen voor deelname aan een Ad-programma zijn identiek aan de eisen voor de betreffende hbo-bacheloropleiding. Je kunt dus starten met een Associate degree als je een havo-diploma hebt, maar geen of nog geen vierjarige hbo-bachelor wilt volgen. Als je de Associate degree hebt afgerond, kun je met je wettelijk erkende diploma doorstromen naar de vervolgfase van de hbo-bachelor of gaan werken. Net als bachelor is Associate degree een internationaal erkende titel.

MBO

Het MBO is toegankelijk met een overgangsbewijs van 3havo naar 4havo. Als je in 3havo moeite hebt om de lesstof en het leertempo bij te benen, kan je zo'n overstap overwegen. Je moet dan wel 16 jaar zijn. Je kan dan instromen bij MBO-opleidingen niveau 4. Tijdig aanmelden is een vereiste, anders is de kans groot dat er op de gewenste MBO-opleiding geen plek meer is.

versneld of +

Sommige MBO-opleidingen niveau 4 (de kaderopleidingen) kunnen met een havo-diploma versneld worden afgelegd. Deze programma's zijn iets praktischer dan het bovengenoemde Ad-programma.
Een aantal MBO-opleidingen kent een MBO+ variant. Daarvan is het eindniveau hoger dan MBO 4, maar de opleiding is minder theoretisch dan het HBO. Een belangrijk deel van de opleiding bestaat uit voorbereiding op de beroepspraktijk.

Overstappen met diploma MBO4 naar het HBO

Heb je het MBO niveau 4 of MBO+ afgerond, dan kan je daarna doorstromen naar het HBO.
Een hogeschool kan extra eisen stellen aan de student die overstapt. Met een MBO+ opleiding is het mogelijk om, afhankelijk van je vakkenpakket, vrijstellingen te verkrijgen, zodat je een vierjarige HBO-bachelor in drie jaar kunt afronden.

Van 5 havo naar 5 vwo op het ECL

Doorstroom havo - vwo
In de **wet VWO** is (versie 17 juli 2020, art. 27a) de drempelloze overstap voor leerlingen havo - vwo geregeld. Alleen als in geval van een algemeen geldende weigeringsgrond als denominatie of plaatsgebrek kun je een leerling weigeren. Er mogen geen eisen worden gesteld aan vakken of profielen.

Er is (nog) geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid via een AMvB nadere regels te stellen (art. 27a lid 2) omdat het advies van de RvS (onder andere) over een doorstroomprogramma niet is overgenomen. Het ministerie onderzoekt wel de mogelijkheden maar hangende dit onderzoek blijft het drempelloze doorstroomrecht.

Aanvullende instructie:
Alhoewel de overstap drempelloos is heeft het ECL het dringende advies de volgende vakken wel in het havo-profiel op te nemen:

- Wiskunde A of B
- Een moderne vreemde taal
- Een extra vak. Denk er wel aan dat het extra vak aansluit bij een eventueel vwo profiel. N&T met als extra vak geschiedenis is dus niet handig…

Als je niet zeker weet welke vakken vanuit de havo goed aansluiten op het vwo, neem dan contact op met de decaan.
Door bovenstaande vakken mee te nemen in het profiel zal de overstap van havo naar het vwo voor de leerling worden vergemakkelijkt.
Mocht je je extra vak vanuit de havo over willen zetten naar een profielvak op het vwo, dan dient je extra vak aan te sluiten op een vwo-profiel.

*)
In het kader van ‘recht doen aan verschillen’ heeft het ECL op het VWO een vrijstellingsregeling voor de tweede moderne vreemde taal voor leerlingen met een zeer ernstige vorm van dyslexie. Voor leerlingen met een natuurprofiel voor wie de tweede moderne vreemde taal naar verwachting diplomering verhindert, bestaat de mogelijkheid van een vrijstellingsregeling. Om voor deze regeling in aanmerking te komen moeten in ieder geval een officiële dyslexieverklaring en een kopie van het onderzoeksrapport op school aanwezig zijn. Valt de leerling onder de vrijstellingsregeling, dan kiest deze een ander vak in plaats van de tweede moderne vreemde taal.
Heb je plannen om na het havo-examen door te stromen naar het vwo en wil je weten of je aanspraak kunt maken op deze vrijstellingsregeling, neem dan contact op met je decaan.

Van HBO naar WO

Overstappen na het eerste jaar HBO naar het WO

Sinds 1 september 2013 geeft een hbo-propedeuse niet meer automatisch toegang tot een universitaire oftewel wetenschappelijk onderwijs (WO)-bacheloropleiding. Universiteiten mogen sindsdien toelatingseisen stellen aan een student met een HBO-propedeuse. Dit is om de uitval van deze studenten terug te dringen.
Voor leerlingen die overwegen om uiteindelijk een universitaire opleiding te volgen is het van belang om te weten dat doorstroom van het HBO naar het WO op deze manier beperkt wordt. Per WO-studie moet geïnformeerd worden naar de mogelijkheden van doorstroming.

Overstappen met een bachelor-diploma HBO naar een WO-master

Universiteiten bieden studenten steeds vaker de mogelijkheid om na hun HBO-bachelor door te stromen naar een WO-master. Zij moeten dan wel, afhankelijk van HBO-opleiding en gekozen master, eerst een daarvoor aangewezen doorstroommaster of premaster doen. Dit schakelprogramma neemt een half jaar tot een jaar in beslag.

Veel gestelde vragen

Wat moet ik doen als in de vierde klas blijkt dat ik verkeerd gekozen heb?

Als je dit in de eerste maanden van de vierde klas ontdekt, kun je het nog wel veranderen. Tenminste als er in de vakkenclusters nog plaats is. Maar het is niet gemakkelijk, omdat je stof zult moeten inhalen. Daarom is dit na 1 november niet meer mogelijk.
Als je pas later in het jaar merkt, dat je verkeerd gekozen hebt, kan je niet meer veranderen. De achterstand is inmiddels te groot geworden.

Waarom kan ik bij NG en NT alleen Duits kiezen als tweede moderne vreemde taal?

Na de invoering van de Tweede Fase is telkens gebleken dat slechts een klein aantal leerlingen per jaar in een natuurprofiel een tweede moderne vreemde taal kiest. Toen is besloten de keuze tot één moderne vreemde taal te beperken. Dat dit Duits is geworden heeft er mee te maken dat veel wetenschappelijke literatuur, naast Engels, in het Duits is geschreven.

Stel dat ik aan het eind van de vijfde klas merk, dat ik toch een bepaald vak mis voor een vervolgopleiding. Wat dan?

In het volwassenenonderwijs (VAVO op het NOVA-college) is het altijd mogelijk in een extra jaar één of meer vakken in te halen. Vaak biedt de HBO-opleiding zelf ook mogelijkheden om gemiste vakken in te halen. Je moet daarvoor contact opnemen met de gewenste vervolgopleiding.

Tweede Fasejargon

CM	Profiel cultuur en maatschappij
CKV	Culturele en kunstzinnige vorming (het belevingsvak)
CSE	Centraal Schriftelijk Examen, wordt landelijk altijd in mei/juni afgenomen
EM	Profiel economie en maatschappij
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HD	Handelingsdeel (een opdracht, die naar behoren gemaakt moet worden)
LOB	Loopbaan oriëntatie en begeleiding (begeleiding bij het kiezen van een profiel of vervolgopleiding. Het begint in klas 3 en gaat door tot in de eindexamenklas)
M-stroom	De maatschappijprofielen
N-stroom	De natuurprofielen
NG	Profiel natuur en gezondheid
NT	Profiel natuur en techniek
PO	Praktische Opdracht (een opdracht die een SE-cijfer krijgt)
PTA	Programma van toetsing en afsluiting. Dit wordt begin oktober uitgereikt en bevat voor dat leerjaar een overzicht en beschrijving van de eisen / weging van alle schoolexamendelen
PWS	Profielwerkstuk
SET	Schoolexamentoets
Slu	Studie last uren (het aantal uren dat een leerling thuis en op school aan het vak moet werken)

Profielkeuze 4havo

Verplicht gemeenschappelijk deel				
	X	Nederlands	X	Culturele kunstvorming (CKV)
	X	Engels	X	Lichamelijke opvoeding (LO)
	X	Maatschappijleer	X	ProfielWerkstuk (PWS)
	X	Literatuur		

Verplicht school eigen vrije deel		
	X	Mentoruur
	X	Levensfilosofie
	X	Loopbaan Oriëntatie en -begeleiding (LOB)

Profiel CM (cultuur en maatschappij)		
Profielvak	X	Geschiedenis

Profielvak Kies er 1		Frans
		Duits

Profielvak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Economie

Profielvak Kies er 1		Kunst beeldend
		Kunst muziek

keuzevak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Duits
		Economie
		Frans
		Wiskunde A

Extra vak Optioneel 1		Aardrijkskunde
		Duits
		Economie
		Frans
Ander vak		

Profiel EM (Economie en maatschappij)		
Profielvakken	X	Economie
	X	Geschiedenis
	X	Wiskunde A

Profielvak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Bedrijfseconomie

keuzevak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Bedrijfseconomie
		Duits
		Frans
		Kunst beeldend
		Kunst muziek

Extra vak Optioneel 1		Aardrijkskunde
		Duits
		Economie
		Frans
Ander vak		

Profiel NG (natuur en gezondheid)		
Profielvakken	X	Biologie
	X	Scheikunde

Profielvak Kies er 1		Wiskunde A
		Wiskunde B

Profielvak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Natuurkunde
		NLT

keuzevak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Economie
		Duits
		Kunst Beeldend
		Kunst muziek
		Natuurkunde
		NLT

Extra vak Optioneel 1		Aardrijkskunde
		Duits
		Economie
		Frans
Ander vak		

Profiel NT (natuur en techniek)		
Profielvakken	X	Natuurkunde
	X	Scheikunde
	X	Wiskunde B

Profielvak Kies er 1		Biologie
		NLT

keuzevak Kies er 1		Biologie
		Economie
		Duits
		Kunst beeldend
		Kunst muziek
		NLT

Extra vak Optioneel 1		Aardrijkskunde
		Duits
		Economie
		Frans
Ander vak		

Opmerkingen:

- Bij het profiel NG mag wiskunde B niet worden gecombineerd met aardrijkskunde;
- Bij de vakken kunst muziek en kunst beeldend wordt ook het examenvak kunst algemeen gegeven.
- Bij de extra vakken aardrijkskunde, Duits, economie en Frans krijg je ondersteuning door middel van een verplicht atelieruur en een begeleidend docent. Andere extra vakken worden niet gefaciliteerd maar zijn wel kiesbaar.